EEN DICHTERES UIT TJAMSWEER:

Jo Rietema

BIJ het opruimen van mijn boekenkast vielen me drie bundels gedichten van Alice Nahon, „Op zachte vooizekens", ‚Schaduw' en ‚Vondelingskens" in handen en zoals het zo vaak gaat bij het opruimen van boekenkasten, kon ik de verleiding niet weerstaan er eens in te bladeren. En weer herinnerde ik mij, hoe deze figuur aan de ene kant grenzeloos verguisd en aan de andere kant weer grenzeloos geadoreerd werd.

Alice Nahon, over wie Paul Kenis in zijn boek „Een overzicht van de Vlaamsche letterkunde na „Van Nu en straks" een goede karakteristiek gaf in: „Bakvischjes-poëzie, heeft men gezegd. Inderdaad, maar deze poëzie heeft niet de pretentie iets anders te zijn. Zij is oprecht en voortreffelijk in haar soort. Indien men den specialen gemoedstoestand van het vijftien- of zestienjarige meisje als bakvischjesmentaliteit wil bestempelen, vindt deze haar poëtische vertolking in het werk van Alice Nahon. Zij vergenoegt zich met kleine, eenvoudige dingen, ontroerinkjes en stemminkjes, die het hart van een jong meisje zo al bewegen kunnen. Men moge dit kleinburgerlijk en alledaagsch vinden, het is reeds een verdienste van de dichteres dat zij, in een vorm die voor zeer velen toegankelijk is, een glans van poëzie of ten minste van lieflijkheid, over het alledaagsche leven wist te leggen".

RIJPER GEWORDEN

Dit is wel een zuivere karakteristiek van dit dichtwerk, waarover Paul Kenis echter ook het volgende schreef: „Gaandeweg heeft dit talent zich verdiept: de kinderlijke levensbeschouwing, de naïvieteit, de jongemeisjessentimentaliteit, ruimen plaats voor een dieper inzicht der dingen, terwijl het vers fijner genuanceerd, het rythme breeder van golving wordt, een volleren, dieperen toon aangeeft. De jongste bundel van deze dichteres „Schaduw" toont duidelijk de meer gedegen rijpheid van dit werk; daarentegen is de dichteres minder zich zelve gebleven: de invloed van sommige expressionisten o.m. van Wies Moens, is hier en daar merkbaar. Sommige gedichten echter, zijn van een innigheid en een diepte die wij in haar eerste, nochtans veel meer populaire verzen, vruchteloos zouden zoeken".

Zou mej. J. R. Rietema, die gedichten in het Gronings dialect gaf, dit laatste ook hebben bereikt, wanneer zij was blijven dichten? Dit is de vraag die owillekeurig kwam, toen ik bij het doorbladeren van de drie bundels van Alice Nahon vaststelde, dat de Groninger dialectbeweging ook een dergelijke dichteres bezat in mej. Rietema, die verschillende publicaties deed onder de schuilnaam Jo. Dit wordt o.a. vermeld in de Groninger Encyclopedie: „Rietema, Mw. J. R.-geb. 1905 te Roderwolde uit Groninger ouders, onderwijzeres te Tjamsweer; dichteres onder pseudoniem Jo, in dialekt".

* * *

Het eigenaardige is, dat 't soort gedichten, van Alice Nahon en Jo eigenlijk zo veel gemeen hebben. Wanneer men het ene leest, wordt men herinnerd aan het andere.
Alice Nahon dichtte eens:

't Is goed in 't eigen hert te kijken
Nog even voor het slapen gaan
Of ik van dageraad tot avond
Geen enkel hert heb zeer gedaan:
Of ik geen oogen heb doen schreien,
Geen weemoed op een wezen lei;
Of ik aan liefdelooze menschen
Een woordeke van liefde zei....

Hieraan wordt men herinnerd wanneer men van Jo het gedicht „Vertrouwen" leest. Het is niet gelijk in woorden en in vorm, maar wel van inhoud. Het ademt eenzelfde geest. En het is eerlijk, het wil niet meer geven dan het is, het heeft geen pretentie:

Ik wil zo geern, geern zuver leven.
Ik wil zo geern, dat 't goud is,
wat ik dou.
Ik wil zo geern 't beste van mie geven
Aan mensken en aan kiener om
mie tou.

Moar as 't weer oavend is, wat
is er bleven
Van alles wat ik wol? wat dee ik nou,
Dat steun of troost gaf ien ain
aners leven?
O God, ik vuil allain moar daip berouw.

't Wait, dat ik schuldeg bin,
ais ieder aner.
Moar hou mistroosteg 'k sums
ook wezen kin,
'k Vuil daip ien 't haart, dat kiend
van God ik bin.

Joa, kiend van God, ook zo as
ieder aner;
Dat 'k leef, en stried, en toch
gelukkeg bin.
'k Begun vanneis. 't Verlaizen
het ook zin.

ADEMA VAN SCHELTEMA

Een andere dichter, die volksliedjes gaf, was Adema van Scheltema, die in het trachten de poëzie onder de mensen te brengen, deze lijn volgde. Eén van die liedjes is „Bloemen" uit „De keerende kudde":

Ach heb toch altijd ergens
Een beetje bloemen staan -
Zij doen toch altijd wel even
Een beetje gelukkig aan!
Een stil liedje van kleuren,
Een fijne, blij-mooie tint -
Even een kleine ontroering,
Als de lach van een lief kind.

Alles alles neemt het leven,
Het laat ons ieder eenmaal berooid -
Maar het geluk van een beetje
schoonheid
Dat ontneemt het ons nooit!

Vertoont het gedicht „Troost" van Jo hiermee geen verwantschap?

Wat goldje-bloumen, dei ien
't woater stoan
Mit broene hartjes: aalmoal lutje
knopkes,
Doar ale doagen meer van open goan.

Tou 't glaas oet: schoapen ien 'n
stuk gruinlaand;
'n Poar boerenploatsen; wieder:
wiede luchten,
Din licht, din graauw, din wild
van wolken kaant.

Sums heur ik 't regen, zunner dat
ik kiek.
Dat stoareg druppen van zo'n
zaachte regen,
Zo vredeg, rusteg. 't Heurt mie as
meziek.

Veur aal zien goie goaven daank
din God.
En leef gerust moar noar dien
beste waiten.
Want vaaileg, daip-ien vaaileg
is dien lot.

BETREUREN?

Gelijk ik reeds opmerkte dicht mej. Rietema niet meer. Kort geleden gaf zij wel eens gedichtjes voor Gien Smith-Bouman, maar verder reikt haar dichterlijk werk niet.

Moeten we dat betreuren? Wat zal men daarvan zeggen. Het talent was aanwezig, om een eerlijk gedicht zonder al te grote litteraire kwaliteiten te geven. Misschien had mej. Rietema later accenten gevonden, die aan haar werk meer waarde schonken, zoals dat eens bij Alice Nahon het geval was.

Het vroegere werk was echter van die kwaliteiten, dat er momenteel wel even enige aandacht voor gevraagd mocht worden.

W. J. EELSSEMA